

Dorthe Thoresen

Tatere som minoritetsgruppe i Norge - med særskilt blikk på tilhørighet og opplæring i skolen

**Kandidatnummer: 10032
NORD2901**

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter
Veileder: Brit Kirsten Mæhlum
Juni 2021

Dorthe Thoresen

Tatere som minoritetsgruppe i Norge - med særskilt blikk på tilhørighet og opplæring i skolen

**Kandidatnummer: 10032
NORD2901**

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter
Veileder: Brit Kirsten Mæhlum
Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	2
2 Empiriske funn	3
2.1 <i>Hvem regnes som tater?</i>	3
2.2 <i>Taternes tilhørighet – hva viser empiriske funn?</i>	4
3 Analyse og diskusjon	6
3.1 <i>Historisk bakteppe – Fra «omstreifere» til nasjonal minoritet</i>	6
3.2 <i>Situasjonen i dag – «Språklig kompetanse øker barnets mulighetshorison</i> t».....	7
3.2.1 <i>Kunnskapsmangel og synliggjøring av taterkulturen</i>	9
3.2.2 <i>Inkludering i tråd med relasjonsbygging</i>	10
3.2.3 <i>Språket kan utfordre integreringsarbeidet</i>	11
3.2.4 <i>Reisende livsform som «trussel» for skolens ønskede integrering</i>	12
4 Avslutning	13
5 Referanseliste	15

1 Innledning

Integrering av minoritets elever kan sammenlignes med balansekunst – både majoritetsbefolkningen og minoritetsgruppene i et samfunn må tilpasse seg hverandre for at integreringen skal være oppnåelig. Hvis en av partene ikke er behjelpelige kan hele utviklingen hindres. Etniske grupper forandrer seg stadig i møte med andre kulturer, hvilket vi eksempelvis kan se taterkulturen har gjort – på både godt og vondt (NOU 2015: 7, s. 22). Dels kommer dette til uttrykk ved å undersøke assimileringprosessen på 1900-tallet og hvilke følger denne utviklingen har brakt med seg. Historisk vinklet har tater i Norge gjennom tidene vært «[...] den minoritetsgruppa som mest systematisk har vært gjenstand for grov undertrykkelse og regelrett forsøk på utryddelse [...]», påpeker Lund & Moen (2017, s. 53). Likevel ønsker dagens skole å integrere alle minoriteter, hvor alle minoritets elever skal ha mulighetsbetingelser på lik linje som majoritetsbarna (NOU 2015: 7, s. 10).

I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke taternes tilhørighet i skolen, samt hvordan skolen ivaretar elever fra denne minoritetsgruppa. Oppgaven er bygget opp med et innledende kapittel hvor oppgavens empiriske materiale blir presentert. Det er her sentralt å tydeliggjøre at oppgavens empiriske funn er innhentet – det er altså ikke *jeg* som har utarbeidet disse funnene. Det empiriske fundamentet vil deretter bli analysert i tråd med aktuelle teoretiske aspekter, for å besvare oppgavens problemstilling. Jeg har valgt å ikke ha en egen teoridel, på bakgrunn av oppgavens korte omfang. For å undersøke om tilliten mellom tater elever og medelever er eksisterende vil diskusjonen legge vekt på språklige forutsetninger, samt hvordan taternes historiske bakteppe påvirker skolehverdagen deres. Jeg har valgt å samle dette under problemstillingen: *Hvordan kan samfunnets holdninger påvirke tater barnas tilhørighet i skolen, og på hvilke måter arbeider skolen med å ivareta og tilrettelegge opplæringen for denne minoritetsgruppa?*

2 Empiriske funn

For å kunne se nærmere på oppgavens problemstilling, er det innledende hensiktsmessig å rette blikket mot et utvalg av de empiriske funnene den kommende diskusjonen vil «plassere under lupen» og sette i relasjon med ulike teoretiske aspekter. Jeg vil i dette kapittelet gjøre rede for sentrale termer, for å deretter kunne anvende disse i oppgavens diskusjon. De empiriske funnene presenteres for å skape en innfallsvinkel til videre analyse. Det har i årrekker blitt publisert artikler og rapporter om taternes tilhørighet i det norske storsamfunnet og skoleverket, og jeg vil nå se nærmere på et utvalg av slike eksempler. Men i første rekke faller det seg naturlig å få på plass hvem taterne er, samt hva som kjennetegner deres opprinnelige førstespråk.

2.1 Hvem regnes som tater?

Tatere, også her omtalt som romanifolk, kan regnes som en heterogen samfunnsgruppe i Norge (Lund & Moen, 2017, s. 53-54), på bakgrunn av at folkegruppa har utviklet seg gjennom både assimilering og integrering, et skille oppgaven senere vil omtale. Det er høyst relevant å presisere at jeg i denne oppgaven vil bruke både begrepet *tatere* og *romanifolk*, og med det må begrepene betraktes som synonymmer i denne sammenhengen.

Minoritetsgruppa har blitt behandlet ulikt i møte med det norske samfunnet. På den ene siden har taterne gjennom tidene blitt tvunget til eller latt seg assimilere, hvilket innebærer «[...] et fullstendig *identitetsbytte*, men samtidig også en viss følelsesmessig *avvisning* av minoritetskulturen.» (Engen & Kulbrandstad, 2018, s. 254). På den andre siden, er samtlige taterne åpenhjertige og ønsker å offentliggjøre deres kulturhistoriske levemåter. De revitaliserer deres opprinnelige livsstil, som blant annet innehar det faktum at de forflytter seg jevnlig, slik Lund & Moen (2017) påpeker i sin omfattende studie (s. 54). Hvorvidt forflyttingen er en utfordring i tråd med skolegangen til taterbarna, vil oppgaven avslutningsvis plassere i søkelyset.

Videre er det empiriske materialer som presenterer på hvilke måter taterne overordnet er opptatte av å bevare sitt eget språk, samt egen kultur, samtidig som de på den andre siden ønsker å bli integrert i majoritetssamfunnet (Osnes, 2019). Dette funnet kan sees i sammenheng med de presenterte akkulturasjonsstrategiene, noe oppgaven vil komme tilbake til. I artikkelen til Osnes (2019) vektlegger den intervjuede tateren hvorvidt språk og identitet

er viktig for å bevare hennes kulturhistorie, men at det stadig blir et problem at flere tatere glemmer store deler av sitt eget språk, da morsmålet brukes lite i kommunikative sammenhenger i møte med det norske samfunnet. Artikkelen presenterer også i hvilke sosiale sammenkomster hun fortsatt møter fordommer, trolig på bakgrunn av minoritetens historiske og kulturelle bakgrunn, skriver Osnes (2019).

Språklig sett har språket til norske tatere gradvis utviklet seg, blant annet på bakgrunn av det språklige fenomenet kodeveksling, hvilket innebærer at tospråklige individer tar i bruk ressurser fra begge språkvariantene innenfor samme sosiale kontekst (Røynealand, 2008, s. 48). Det foreligger flere årsaker til at språkbrukere bevisst eller ubevisst kodeveksler, og jeg vil senere vinkle diskusjonen mot hva grunnlaget for taternes kodeveksling kan være. Forskning viser samtidig at store deler av dagens tatere har mistet sitt opprinnelige talemål i møte med det norske språket, slik tateren i artikkelen til Osnes (2019) påpeker, men samtidig forblir romanispråket et viktig kjennetegn på dagens taterkultur (Kunnskapsdepartementet, u.å.).

2.2 Taternes tilhørighet – hva viser empiriske funn?

I tillegg til de språklige, empiriske funnene om taterslekten er det innenfor oppgavens rammer å presentere empiriske funn i tråd med taterbarnas tilhørighet i skolen, på bakgrunn av oppgavens problemstilling og mål. Overordnet legger innhentede materialer til grunn at det fortsatt foreligger en utfordring i tråd med tilhørigheten til minoritetsgruppa - tatere møter stadig nedlatende kommentarer om egen slekt og kultur, hvor henholdsvis skolen fremstår som en fremtredende institusjon hvor slike holdninger kommer til uttrykk (Osnes, 2019). Dette i seg selv er en av hovedgrunnene til at jeg velger å skrive en oppgave om nettopp denne minoritetsgruppa – ut fra reaksjoner jeg har møtt under skriveprosessen, er det en gjennomgående tendens at kunnskapen om tatere er minimal, samt at man i neste rekke oppfatter de negative holdningene som realiteten.

Journalistene Nora Brønseth & Knut Brendhagen gjennomførte et dialogmøte med tre tatere i 2016, hvor de ønsket å undersøke hvorvidt de negative holdningene fortsatt eksisterer i storsamfunnet etter assimilasjonsprosessen, basert på tidligere holdninger rettet mot minoritetsgruppa. Opplysninger fra denne artikkelen kan bidra til å skape en empirisk innfallsvinkel til videre diskusjon. Den ene informanten artikkelen omtaler oppsummerer sin tilværelse med setningen: «Du føler at flere hundre år med negativ historie rammer deg

igjen.» (Brønseth & Brendhagen, 2016), hvilket i seg selv legger til grunn at mangelen på tilhørighet i samfunnet kan oppfattes som statisk, altså nokså uforanderlig. Studien til Strand, Berge & Steen-Olsen (2017) konkluderte også med at tilhørigheten mellom minoritetsgrupper og majoritetslever fortsatt er svekket, som også blir presentert i Brønseth & Brendhagen (2016) sin undersøkelse. På bakgrunn av dette kan det se ut til at tilhørighetsproblemet eksisterer på både samfunnsnivå og skolenivå.

For å flytte fokusområdet fra samfunnsnivå til skolenivå, er det én problemstilling flere av mine empiriske funn har undersøkt – hvordan kommer de negative holdningene om minoritetsgruppa til uttrykk i skolen? En NOU-rapport utarbeidet i 2015 presenterer sentrale aspekter i tråd med denne problematikken, hvilket fremstår som et høyst relevant empirisk grunnlag for den kommende drøftingen. NOU-rapporten forsøker å legge til grunn hvorvidt taternes tilhørighet i storsamfunnet og skolen er eksisterende, samt hvilke årsaker som fører til den foreliggende mangelen på tillitt mellom minoritetsgruppa og majoritetsbefolkningen (NOU 2015: 7). Rapporten beskriver den historiske utviklingen til taterfolket, samt hvordan språkutviklingen har skapt grunnlaget for dagens tilhørighetstilstand. For eksempel legger NOU-rapporten til grunn det faktum at minoritetsgrupper har, på lik linje som majoritetsbefolkningen, mulighet til å videreutvikle egen kultur, hvor tilhørighet kan betraktes som pilaren for oppnåelsen av dette (NOU 2015: 7, s. 36). Flere perspektiver fra denne rapporten vil bli analysert og diskutert i tråd med teoretiske aspekter i den kommende diskusjonen. Det er likevel verdt å påpeke at rapporten ikke fremstår som ny, men samtidig er det ikke utarbeidet en liknende informativ kilde i etterkant av denne utgivelsen. Jeg har med dette valgt å bruke denne som et empirisk grunnlag, til tross for at den i skrivende stund er seks år gammel.

Jeg har til nå forsøkt å sammenfatte det empiriske grunnlaget for den kommende diskusjonen, ved å presentere flere funn jeg har gjort i forkant av arbeidet. I det følgende ønsker jeg å undersøke taterbarnas tilhørighet i skolen, samt på hvilke måter institusjonen kan bli en arena for å forebygge negative holdninger om minoriteten. Jeg skal også ta for meg hvordan skolen arbeider for å skape en ressurssterk integreringsarena for andrespråksbrukerne. Det er her sentralt å påpeke at samfunnsproblematikken omhandlet romanifolket er et bredt felt innenfor andrespråksforskningen, og med dette vil ikke diskusjonen dekke alle perspektiver. Vi vil nå se at det er flere faktorer som påvirker taterbarnas tilhørighet i skolen, herunder språkkompetanse, kunnskapsmangel og relasjonsbygging, i tråd med Kunnskapsløftet

(Utdanningsdirektoratet, 2020) sitt integreringsprinsipp. Den kommende diskusjonen vil plassere oppgavens problemstilling under lupen; *Hvordan kan samfunnets holdninger påvirke taterbarnas tilhørighet i skolen, og på hvilke måter arbeider skolen med å ivareta og tilrettelegge opplæringen for denne minoritetsgruppa?*

3 Analyse og diskusjon

I det foregående har jeg presentert et utvalg av det empiriske fundamentet den kommende diskusjonen vil anvende for å belyse oppgavens problemstilling, i tråd med utvalgte teoretiske aspekter innenfor andrespråksforskning. Innledningsvis i analysen vil jeg skape et historisk tilbakeblikk på taternes tidligere situasjon som minoritetsgruppe i Norge. Deretter vil oppgaven anvende disse funnene for å undersøke på hvilke måter situasjonen har utviklet seg til den som foreligger i dag, ved å særskilt undersøke minoritetens tilhørighet i samfunnet, samt hvordan dette kan påvirke opplæringen i skolen. Det er ikke til å legge skjul på at språk er en sentral medvirkningsfaktor når man undersøker tilhørighetsgraden til en bestemt minoritetsgruppe, og derfor vil taternes språklige kjennetegn og utfordringer skape en rød tråd gjennom diskusjonen. Språk kan nærmest bli brukt som en «[...] norm for tilhørighet.» (Strand et al., 2017, s. 122), hvilket underbygger språkets viktighet i tråd med samfunnstilhørighet.

3.1 Historisk bakteppe – Fra «omstreifere» til nasjonal minoritet

La oss i første rekke presentere taternes historie, for å deretter undersøke hvordan det historiske bakteppet påvirker romanifolket i dag. Forfedrene til dagens taterslekter migrerte og bidro til å øke befolkningen i flere land på 1500-tallet, helt uvisst om deres kultur ville bli ivaretatt eller ikke. På dette tidspunktet forelå det lite negative holdninger om romanifolket, men reformasjonen i 1536 endret raskt oppfatningen av minoritetsgruppa. I det følgende ble taternes reisende livsform sett på som en statsplage, som følge av at folkegruppa var vanskelig å skattlegge (Kunnskapsdepartementet, u.å.). Man kan dermed argumentere for at det opprinnelig var et økonomisk grunnlag for majoritetsbefolkningens negative holdninger om taterne, og man kan i andre rekke stille spørsmål ved om denne oppfatningen fortsatt er eksisterende. Som innledende påpekt er den reisende livsformen en sentral del av taternes identitet, hvilket innebærer det faktum at motstanden mot folkegruppa også startet på bakgrunn av en sentral kulturell praksis. Man kan med dette stille seg skeptisk til om dette kan betraktes som innenfor rimelighetens grenser, sett i sammenheng med tanken om gjensidig respekt.

I likhet med den samiske minoriteten ble personer fra taterslekten forsøkt tvangsassimilert av den norske stat, til tross for den tidligere aksepten av minoritetsgruppa. Men, så langt vi kjenner taternes bakgrunn, har de siden før assimileringprosessen møtt trusler i storsamfunnet, som i flere tilfeller har resultert i forfølgelse. Og som en konsekvens av dette, satte den norske staten «maskineriet i gang» og startet arbeidet for å fornorske romanifolket. Dette ble særskilt krevende for taterbarna, siden flere barn ble tatt fra foreldrene og plassert på barnehjem, på bakgrunn av statens ønske om å forhindre barnas mulighet til kulturell påvirkning fra foreldrene (Engen & Kulbrandstad, 2018, s. 126). Man kan dermed argumentere for at taternes kulturelle livsform raskt ble svekket, som i andre rekke gjorde det vanskelig å bevare det opprinnelige romanispråk (jf., punkt 2.1). Taterne ble tvunget til å lære norsk, som dernest bidro til minoritetens valg om å gi avkall på egen språklig identitet. Språk og identitet fremstår i denne sammenhengen som en kompleks kobling, slik Mæhlum (2008) ser det, og med dette vil ikke oppgaven utdype denne drøftingen i stor grad.

Til tross for statens gjennomføring av assimileringprosessen, endret de etter hvert strategi – de ønsket etter fornorskningen å integrere minoritetsgruppa i samfunnet. I tråd med denne erklæringen organiserte taterne seg i grupper for å drive omfattende virksomhet, som i neste rekke ville styrke rettighetene deres. Dette fremstår som et forsøk på å bevare kulturarven fra de migrerte forfedrene (Engen & Kulbrandstad, 2018, s. 126). Taterne gikk fra å skjule eget språk og egen kultur, til det motsatte – de ønsket i neste rekke å synliggjøre deres levemåte. Likevel var det opprinnelige romanispråket endret etter tvangsassimileringen, som tidligere presentert, så flere av taternes opprinnelige ord ble bøyd etter norske, grammatiske betingelser, slik Engen & Kulbrandstad (2018) legger til grunn (s. 127). Arbeidet for å bevare og videreutvikle egen kulturarv førte til at romanifolket i 1999 ble erklært som en nasjonal minoritet, som skapte et vendepunkt for minoritetsgruppa sin tilhørighet i samfunnet (NOU 2015: 7, s. 17). Etter denne beslutningen håpet taterne og den norske stat at «vinden ville snu», men vi kan i det følgende se at tilhørigheten ikke kan betraktes som eksisterende i første omgang.

3.2 Situasjonen i dag – «Språklig kompetanse øker barnets mulighetshorisonnt»

I den foregående diskusjonen har flere sentrale aspekter ved taternes historie i Norge blitt presentert, med et mål om å skape en historisk innfallsvinkel til videre drøfting. For å belyse oppgavens problemstilling vil jeg i det følgende vinkle diskusjonen mot hvordan situasjonen er i dag, ved å presentere ulike innfallsvinkler til hvordan skolen arbeider for å ivareta

taterelvene. Den utarbeidede læreplanen for minoritetselever har som grunnleggende verdi å sikre språkopplæringen, i hensikt til å blant annet kunne ivareta minoriteter sin kulturforståelse og identitetsutvikling (Utdanningsdirektoratet, 2020, s. 2). I det følgende vil vi se hvordan språk har blitt en sentral faktor for å integrere minoritetselever, ved å undersøke på hvilke måter skolen møter elever med taterbakgrunn. Jeg vil også diskutere hvorvidt det historiske fundamentet har påvirket taterbarna i skolen, ved å gjennomgående trekke vekslinger mellom integreringsfaktorene tilhørighet og språk.

Taterne er en av de nasjonale minoritetsgruppene som hardest har blitt rammet av fornorskingsarbeidet på 1900-tallet (Lund & Moen, 2017, s. 53), slik presenterte, historiske funn viser. Den svekkede inkluderingen av minoritetsgruppa har ført til at en del tatere oppfatter seg selv som en etnisk gruppe utenfor det norske samfunnet (NOU 2015: 7, s. 102), som i andre rekke kan påvirke situasjonen i skolen. Engen & Kulbrandstad (2018) legger til grunn at det trolig er noen tusen personer som regner seg selv som tatere i dag (s. 116). Man kan, ved å ta dette i betraktning, argumentere for at skolen i dag, samt i fremtiden, vil møte taterbarn som har rett på språklig og sosial tilrettelegging, på bakgrunn av formålet om å sikre deres kulturelle tilhørighet (Utdanningsdirektoratet, 2020).

Som tidligere presisert har staten endret strategi, fra å forsøke og fornorske tatere, til å ønske og integrere minoritetsgrupper, herunder tatere. Integrering som akkulturasjonsstrategi «[...] medfører at minoriteten tilpasser seg både minoritetens og majoritetens levesett og verdier, men i en ny og unik kombinasjon.» skriver Engen & Kulbrandstad (2018, s. 254). Som et resultat av denne utviklingen har Utdanningsdirektoratet (2020) utarbeidet egne læringsmål for minoritetselever, på bakgrunn av at antallet andrespråksbrukere stadig øker i den norske skolen, som med dette stiller høyere krav til lærerne. Det er likevel fordelaktig å ha på plass at andelen tatere ikke øker på lik linje som andre minoritetsgrupper, men integreringsprinsippet skal likevel være gjensidig (Kunnskapsdepartementet, u.å.). De grunnleggende ferdighetene for minoritetselever skal være en bidragsyter til å sikre solid språkopplæring, uansett nivå. Til tross for at den offentlige forvaltningen motiverer skolen til å legge til rette for minoritetsungdom, kan dette oppleves som utfordrende – nettopp fordi lærere skal tilpasse undervisningen for *alle*. Tilpasset undervisning må i så måte bygge på forståelsen av kulturell ulikhet, slik Lund & Moen (2009) legger til grunn (s. 24). Med andre ord, Utdanningsdirektoratet (2020) utarbeidet nasjonale føringer for å sikre integreringen av minoritetselever. Men, vi vil i det følgende se at den tilsynelatende svekkede tilhørigheten

trolig kan utfordre skolens integreringsprosess, ved å plassere hvilke utfordringer elever fra taterslekten kan møte under lupen.

3.2.1 Kunnskapsmangel og synliggjøring av taterkulturen

Til tross for Utdanningsdirektoratet (2020) sin utarbeidelse av rammeverket for å ivareta minoritets elever i skolen, kan man likevel argumentere for at minoritetsbarn fra taterslekten ikke opplever tilstrekkelig inkludering i skolen, ved å legge utvalgte empiriske funn til grunn. Denne problematikken innehar blant annet det faktum at majoritetsbefolkningen i Norge ser på taterne slik minoritetsgruppa ble oppfattet under fornorskningen på 1900-tallet (Lund & Moen, 2017, s. 53), hvilket fremstår som et problematisk tyngdepunkt i denne diskusjonen. En av hovedgrunnene til dette er mangelen på kunnskap og synliggjøring av taterkulturen i dagens samfunn, på lik linje som i skolen (NOU 2015: 7, s. 102). Det foreligger fortsatt en negativ utvikling – deler av majoritetsbefolkningen har ikke tilstrekkelig kunnskap om taternes situasjon i dag, som fortrinnsvis kan skape en negativt-ladd forestilling om romanifolket.

Til tross for skolens pågående utvikling mot å bli en mer inkluderende «institusjon», kan man likevel argumentere for at deler av majoritetsbefolkningen kun tar deres historiske kunnskap om taterne i betraktning når de gjør seg kjent med denne minoritetsgruppa (Lund & Moen, 2017). Denne realiteten gjelder også ansatte i offentlige instanser, derav lærere, slik NOU-rapporten (2015: 7) stadfester (s. 103). Majoritetsbefolkningen glemmer rett og slett at alle individer er i utvikling, uansett kulturell og språklig bakgrunn. I så måte kan man hevde at assimileringspolitikken fortsatt preger holdningene til folket. Ved å ta dette i betraktning, kan man argumentere for at slike holdninger overføres fra samfunnsnivå til skolenivå, som i påfølgende rekke oppleves problematisk. Mangel på fornyet kunnskap om romanifolket er i så måte en sentral faktor som kan utfordre Utdanningsdirektoratet (2020) sitt ønske om minoritetsintegrering. Hauge & Svartaas (2017) påpeker viktigheten ved å ivareta og utnytte elevmangfoldet i pedagogisk arbeid (s. 96), et argument som taler for at kjennskapen til ulike elevgrupper må være til stede. Men kommer dette til uttrykk i utarbeidet forskning?

Forankret i studiefunnene til Lund & Moen (2017), blir det tydeliggjort at lærere i norsk skole *ikke* har avgjørende og tilstrekkelig kunnskap om taternes bakgrunn og prestasjonsnivå, på lik linje som andre minoriteter, samt majoritetselevne. Skolen som institusjon, i likhet med majoritetsbefolkningen, mangler tilstrekkelig kunnskap om på hvilke måter taternes livsstil

påvirker minoritetens skolegang, slik Lund & Moen (2017) understreker. Som tidligere presisert er dagens tater en heterogen minoritetsgruppe, som i seg selv kan utfordre integreringspraksisen i skolen – forskjellige forutsetninger vil kreve ulike tiltak fra skolen sin side (Lund & Moen, 2017, s. 53).

Taterkulturen har til dels hatt en liten plass i norsk skole (Moen & Lund, 2009, s. 7), som underbygger hvorfor kunnskapsnivået om tater er lavt blant elever og lærere. Romanibarn ville trolig opplevd større tilhørighet i samfunnet hvis kulturlivet deres hadde blitt inkludert i undervisningen, som i andre rekke kan forebygge konflikter, samt misforståelser hos andre elever. Samtidig uttrykker yngre tater, slik Lund & Moen (2009) påpeker, at de selv savner kunnskap om egen kultur (s. 79). Økt synliggjøring av kulturelle tradisjoner vil antakelig øke tilhørigheten til minoriteter i skolen, i denne sammenhengen taternes kultur og språkbakgrunn (Strand et al., 2017, s. 129). Lund & Moen (2009) legger avsluttende til grunn at kulturdelingen kan «[...] gjøre skolen attraktiv for elever av romanifolket.» (s. 7) – et synspunkt som underbygger på hvilke måter synliggjøring av taterkulturen kan forebygge utfordringer for minoritetsgruppa i skolen. Man kan med dette argumentere for at økt synliggjøring av taterkulturen kan bidra til å forbygge de negative forestillingene om taterkulturen.

3.2.2 Inkludering i tråd med relasjonsbygging

For å videre kunne forstå på hvilke måter taterbarn kan oppnå tilhørighet og anerkjennelse i skolen, er det hensiktsmessig å vinkle diskusjonen mot på hvilke måter solide relasjoner oppstår, samt hvordan dette påvirker andrespråksopplæringen. Dette vil også bidra til å undersøke hvorvidt samfunnets holdninger kommer til uttrykk i skolen. De ulike sosiale konvensjonene innenfor det kulturelle handlingsrommet kan utfordre minoritetbarnas mulighet til å bli integrert i klassen, i samsvar med Strand et al. (2017) sin omfattende studie. Denne påstanden understreker viktigheten ved å skape relasjoner innenfor skolens handlingsrom, som kan bidra til økt integrering på både samfunns – og individnivå. En vesentlig verdi i skolesystemet er viktigheten av å skape elevfellesskap alle elever skal føle seg tilfreds med, uansett etnisk og kulturell bakgrunn (Kunnskapsdepartementet, u.å.) - en grunnleggende verdi som fremstår som tilsynelatende nødvendig for å skape et godt læringsmiljø.

Relasjoner med andre medelever vil ikke bare styrke tilliten og respekten mellom majoritet- og minoritetselevne, men det vil også være givende for språkopplæringen, slik Strand et al. (2017) påpeker. Språk og kommunikasjon kan gjøre minoritetselever i stand til å delta i de faglige fellesskapene (Utdanningsdirektoratet, 2020, s. 2), som igjen taler for at språk har en påvirkningskraft på tilhørighet. Mæhlum (2008) legger til grunn at språklig utvikling står i solid relasjon til identitetsskapelse (s. 107). Vår komplekse identitet står i samband med kulturell tilhørighet, hvilket understreker viktigheten ved å utvikle språk i tråd med egen identitet, nettopp for å finne vår plass i det sosialt-komplekse handlingsrommet (Mæhlum, 2008, s. 107).

Videre argumenterer Lund & Moen (2009) sitt forskningsarbeid for at det utelukkende eksisterer tendenser til variasjon om hvor gode relasjoner taterbarn og - ungdom skaper med andre på skolen (s. 21). Et sentralt funn, som trolig kan hindre Kunnskapsløftets (Utdanningsdirektoratet, 2020) ønskede integrering, er konsekvensen av at taterbarn sjelden deltar på sosiale arrangementer *utenfor* klasserommet (Lund & Moen, 2009, s. 21). Kulturell deltakelse vil etablere «[...] grunnleggende rammer for hvordan barn forstår og vurderer det som foregår rundt dem.» (Strand et al., 2017, s. 121), som i andre rekke kan øke minoritetens tilhørighet i skolen. Dialog med andre mennesker er derfor en vesentlig del av vår sosialiseringsprosess. Man kan, ved å ta dette i betraktning, argumentere for at sosial deltakelse vil bidra til å styrke tilhørigheten i skolen, som også vil påvirke taternes integreringsbetingelser på individnivå.

3.2.3 Språket kan utfordre integreringsarbeidet

Ved å videreføre det foregående momentet om språkutvikling i tråd med relasjonsbygging, kan man argumentere for at solide relasjoner kan føre til språklig anerkjennelse og inkludering. Det er bevist at samhandling med andre mennesker øker vår språklige ferdighet, slik Strand et al. (2017) belyser, hvilket underbygger hvorvidt språklig anerkjennelse kan bidra til økt integrering. Menneskets språklige og kulturelle forståelse øker i samhandling med andre mennesker (Strand et al., 2017), som taler for at fordommer kan forhindres gjennom våre sosiale og språklige rammer. På samme tid er det stadig et fremtredende holdepunkt at andrespråksbrukere risikerer å miste sitt opprinnelige morsmål, på bakgrunn av at det brukes for lite i kommunikative situasjoner i skolen. Sett i sammenheng med andrespråksundervisning er det stadig et dilemma om elevene skal få bruke sitt førstespråk aktivt i opplæringen– fra taternes perspektiv vil det kodevekslede romanispråket bli brukt.

Som tidligere påpekt er likevel målet med integreringen å ivareta morsmålet, samtidig som majoritetsbefolkningen åpner for at andrespråksbrukere får mulighet til å delta i samfunnet - ved å fortrinnsvis lære norsk.

I tråd med taternes kodevekslende språk er det innenfor problemstillingens rekkevidde å undersøke hva bakgrunnen for taterens kodeveksling er, fortrinnsvis for å forstå på hvilke måter språk kan utfordre integreringen. Det foreligger ulike tilnærminger til hvorfor språkbrukere kodeveksler, slik Røyneland (2008) legger til grunn. Den såkalte sosiokulturelle, samt interaksjonelle forståelsen forsøker å gjøre rede for hvorfor språkbrukere kodeveksler (Røyneland, 2008, s. 53). Som tidligere påpekt innehar det norske romanispråket leksikalske trekk fra både romani og norsk, som i seg viser hvordan assimileringen har påvirket minoritetens språk (jf. punkt 2.1). I hovedsak blir kodeveksling brukt for å signalisere en bestemt sosial eller etnisk identitet (Røyneland, 2008, s. 53) – et aspekt vi kan se i sammenheng med taternes morsmål. I lys av skoleopplæringen kan dette føre til at taterbarna trekker inn norsk-grammatiske kjennetegn for å gjøre seg forstått. Kodevekslingen kan med dette bidra til at taterne øker inkluderingsmuligheten i skolen, som i så fall markerer deres kulturelle identitet innenfor skolens mangfold. Kodeveksling kan være bevisst og ubevisst, slik Røyneland (2008) påpeker, og sett i sammenheng med minoritetsbarna i skolen vil trolig denne vekslingen være gjort med bevissthet. Man kan, ved å ta hensyn til dette, belyse at språk spiller en sentral rolle i integreringsprosessen av minoritets elever i dag, som henholdsvis kan påvirke tilhørigheten i skolen.

3.2.4 Reisende livsform som «trussel» for skolens ønskede integrering

Til nå har diskusjonen presentert flere sentrale funn som belyser hvilke utfordringer taterbarna kan møte i samfunnet og i skolen, samt hvordan disse påvirker minoritetens tilhørighet.

Oppgaven har også diskutert på hvilke måter språk fremstår et tyngdepunkt for at den ønskede integreringen skal bli vellykket. Som tidligere presisert viser empiriske funn hvorvidt reising en stor del av hverdagen og kulturlivet til flere taterslekter (Brønseth & Brendhagen, 2016) – en faktor som kan vise seg å utfordre elevenes mulighet til å integreres i skolesektoren.

Oppgaven vil avsluttende diskutere om denne praksisen kan utfordre integreringsprinsippet, for å belyse oppgavens problemstilling ytterligere.

Kunnskapsdepartementet (u.å.) påpeker at det foreligger flere faktorer som påvirker hvordan opplæringen blir tilrettelagt for taterne, på lik linje som opplæringen av andre minoritets elever,

samt majoritets elever. Utdanning og reising er stadig vanskeligere å kombinere, men flere taterbarn må likevel reise i perioder av året, på bakgrunn av foreldrenes reisevirksomhet (Lund & Moen, 2009, s. 7). På samme tid skal skolen respektere elevenes kulturelle levestil, i tråd med Lund & Moen (2017) sine funn, hvor taternes reiser inngår. Man kan likevel spørre om en reisende livsform vil forhindre integreringsønsket i skolen.

Den reisende leveformen fremstår som en statisk faktor i taternes kulturliv. Med andre ord er dette en praksis flere tater velger å ivareta. Ved å legge dette til grunn, kan man argumentere for at reising kan betraktes som en identitetsskapende faktor, på lik linje som andre kulturelle praksiser (NOU 2015: 7, s. 23). Taterfamilier forflytter seg, på bakgrunn av avgjørende inntekt i tråd med handel - og næringsvirksomhet, som i andre rekke fører til at taterbarna kan falle utenfor det sosiale og faglige fellesskapet på skolen. Utover fraværsregistreringen står denne praksisen i sterk relasjon til skolens integreringsformål ved at relasjonsbyggingen blir vanskeligere, som i påfølgende rekke kan skape språklige utfordringer. I Lund & Moens studie fra 2009 legger de til grunn at skolen som inkluderingsarena alltid har vært opptatt av å ta hensyn til taterbarnas uforutsigbare livsstil, ved at de normalt sett får mer fravær enn andre elevgrupper (s. 54). Man kan med dette argumentere for at skolen forsøker å tilrettelegge så langt det går.

Avsluttende viser forskning at flere taterbarn faller utenfor skolen allerede på grunnskolen, forankret i Lund & Moen (2017) sin undersøkelse fra perioden 2003-2009 (s. 54). Dette funnet kan sees i sammenheng med den reisende livsstilen, på bakgrunn av barnas stigende fravær. I så måte er det sentralt å påpeke at både språklige utfordringer og mangel på tilhørighet er faktorer som kan skape frafall i skolen for minoritets elever, slik Lund & Moen (2017) også legger til grunn. Den reisende leveformen er, som tidligere nevnt, ikke gjensidig for alle tater, så det foreligger trolig flere grunner til taternes skolefravær.

4 Avslutning

For å sammenfatte diskusjonens funn, er det avsluttende hensiktsmessig å oppsummere hva oppgaven har forsøkt å belyse. I gjennomgangen ovenfor kan man se at det foreligger flere faktorer som påvirker hvorvidt minoritets elever fra taterslekter blir tilstrekkelig ivaretatt i skolen. Romanifolket/tater har gjennom assimileringen mistet store deler av sitt opprinnelige språk, som i andre rekke har truet deres opprinnelige kulturliv. Likevel har flere taterslekter

beholdt deler av den tidlige reisende leveformen, som bidrar til større muligheter for å ivareta egen kultur – og språkidentitet.

Til tross for taternes ønskede bevaring av eldre kulturliv, møter minoritetslevende fra denne etniske slekten utfordringer i skolen, som i seg understreker det faktum at samfunnstilhørighet kan påvirke tilhørigheten barna opplever i det sosiale fellesskapet på skolen. Oppgavens diskusjon har forsøkt å belyse på hvilke måter språket er sentralt for å bygge relasjoner, som i andre rekke fører til økt integrering. Skolen har en grunnleggende verdi i å skape et inkluderende fellesskap, som legger til grunn at det er viktig å ivareta minoritetsgrupper i skolen. Lærere kan øke inkluderingen av taterbarna ved å gjøre plass til elevenes kulturliv i undervisningen, samt tydeliggjøre det faktum at alle etniske grupper *er* forskjellige. Dette kan bidra til økt kunnskap om minoritetsforskjeller, som i påfølgende rekke kan forhindre fordommer og samtidig øke skoletilhørigheten til minoritetsgrupper. Som påpekt innledningsvis er integreringsarbeid tosidig – minoritets – og majoritetsbefolkningen må tilpasse seg hverandre for å skape en «felles gangvei». Man kan avsluttende konkludere med at skolen forsøker å inkludere taterne i skolen i dag, og at dette er avgjørende for å sikre minoritetens samfunnstilhørighet.

5 Referanseliste

- Brønseth, N. & Brendhagen, K. (2016, 14. januar). – Fortsatt dårlige holdninger mot taterne. NRK. Hentet fra: <https://www.nrk.no/osloogviken/vil-bygge-tillit-til-taterne-1.12748869>
- Engen, T. O. & Kulbrandstad, L. A. (2018). *Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning* (2. utg.). Gyldendal Akademisk: Oslo.
- Hauge, K. & Svartaas, G. (2017). Utfordringer og muligheter ved mangfold og inkludering. I A. B. Lund (Red.), *Mangfold gjennom anerkjennelse og inkludering i skolen* (s. 95-113). Gyldendal norsk forlag: Oslo.
- Kunnskapsdepartementet. (u.å.). Nasjonale minoriteter – Romanifolk/tatere. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/nasjonale-minoriteter/romanifolktatere/>
- Lund, A. B. & Moen, B. B. (2009). «Skoleprosjektet». I A. Gustavsen et al. (2009). *Taterfolket fra barn til voksen – Et skole – og kulturprosjekt* (s. 16-49). Hentet fra: <https://nafo.oslomet.no/wp-content/uploads/2013/10/Rapp-det-opprinnelige-prosjektet.pdf>
- Lund, A. B. & Moen, B. B. (2017). Samer og taterne – en del av skolens mangfold. I A. B. Lund (Red.), *Mangfold gjennom anerkjennelse og inkludering i skolen* (s. 48-66). Gyldendal norsk forlag: Oslo.
- Mæhlum, Brit. (2008). Språk og identitet. I Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U. & Sandøy, H., *Språkmøte – Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg., s. 105-126). Cappelen Damm Akademisk.
- NOU 2015: 7. (2015). *Assimilering og motstand: Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Informasjonsforvaltning. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/4298afb537254b48a6d350dba871d4ce/no/pdfs/nou201520150007000dddpdfs.pdf>

Osnes, L. I. S. (2019, 15. september). Linda (63) har vært en reisende hele livet: - Jeg er en slik dere kaller tater. Abcnheter. Hentet fra: <https://www.abcnheter.no/helse-og-livsstil/livet/2019/09/15/195610168/linda-63-har-vaert-en-reisende-hele-livet-jeg-er-en-slik-dere-kaller-tater>

Røyneland, U. (2008). Språk – og dialektkontakt. I. Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U. & Sandøy, H., *Språkmøte – Innføring i sosiolingvistikk* (2. utg., s. 47-72). Cappelen Damm Akademisk.

Strand, G. M., Berge, Å. D. & Steen-Olsen, T. (2017). Opplevelse av tilhørighet og inkludering i møtet mellom kulturer. I A. B. Lund (Red.), *Mangfold gjennom anerkjennelse og inkludering i skolen* (s. 116-133). Gyldendal norsk forlag: Oslo.

Utdanningsdirektoratet. (2020). Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter (NOR07-02). Hentet fra: <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-lk20/NOR07-02.pdf?lang=nob>

